Universal Declaration of Human Rights - Éwé

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, http://www.unicode.org/udhr.

AMEGBETO FE ABLOĐEVINYENYE NU KPEĐOĐZINYA

KPOKPLOYIĐEME

Esi wode dzesi kɔtɛe be, amegbetɔwo katã fe gomekpɔkpɔ sɔsɔe, anye gɔmedokpe na amegbetɔfomea fe ablɔdemenɔnɔ, nutefewɔwɔ kple nutifafa le xexeame ta la.

Esi eme va kɔ fãa be, ablɔdevinyenye si nye amegbetɔ desiade tɔ la nu mabumabu akpɔ gbɔe wòtso be hlɔ̃nuwɔwɔ de amegbetɔ fomea nu va bɔ ta la, amewo fe dzitsinya va tsi tre de nuwɔna vloe sia nuti ale wode adzɔgbe hedoe kplikpaa be, le egbe xexe sia me la, ele be amegbetɔ nanɔ agbe le ablɔde me, ade efe didi agblɔ faa vɔvɔ manɔmee, asubɔ nusi dzi wòxɔ se, avo tso nɔdzidodoname si me eye hiãkame maganye agbenɔnɔ fe afɔklinu na ame hahoawo o nuti la,

Esi wodo kpe edzi be, ehiã be se nadzo Amegbeto fe Ablodevinyenye nu Kpedodzinya la nu, be ametetedeto kple funyafunyawowo ame magawoe be ame adeke nayi edokui ta uli gei la to aglãdzedze me o nuti la,

Esi wohiã vevie be woado duko kple dukowo dome kadodo de ngo le xexemedukowo katã dome ta la,

Esi Xexeme Duko Fofuawo de adzogbe le wofe Đodo si te wode asie la me be, to Amegbeto fe ablodevinyenye nu Kpedodzinya me la, amegbeto desiade, edanye nyonu alo nutsu o, fe gomekpokpo so eye wokpo mo be to esia me la, hadomegbenono azo de ngo, ablode asu amesiame si wu tsã eye agbenono nadze edzi nyuie na amesiame wu tsã ta la,

Esi duko siwo katã da asi de Kpedodzinya dzi la de adzogbe be yewoakpo egbo be amesiame de bubu Kpedodzinya la kple amewo fe ablodemenono bliboe nu kpakple nkuléle de dodo la nuti to dekawowo me kple Xexeme Duko Fofuawo la,

Esi eme kɔ fãa be gomekpɔkpɔ kple Ablɔdemenɔnɔ gɔmesese tsitotsito nye nu vevitɔ wu, hena takpɔkpɔ na adzɔgbedede sia bliboe ta la,

XEXEME DUKO FOFUAWO FE TAKPEKPEGÃ LE GBEFÃ ĐEM:

Amegbetowo fe Ablodevinyenye nu Kpedodzinya sia be, enye dodo si dzi mieda asi do na amewo kată le xexeame godoo. Míele mokpokpo me be amesiame kple xexeame habobo desiade le afisiafi azo de Kpedodzinya sia nu. Woakakae de xexeame kată to efiafia kple emedede na amewo me. Esia awoe be amewo nase Kpedodzinya la gome eye woaxoe, awo de edzi be, agbenono natso afo nyuie le Duko siwo le Xexeme Duko Fofuawo fe Habobo me la me. Wokpo mo be woakaka Kpedodzinya la de Xodeasinyigba siwo dzi dum duko adewo le la hã me hena dzidzedzekpokpo.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 1

Wodzi amegbetowo kata ablodeviwoe eye wodzena bubu kple gomekpokpo sosoe. Susu kple dzitsinya le wo dometo desiade si eyata wodze be woano anyi le dekawowo blibo me.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 2-LIA

Ele be amesiame nakpo gome le ablodevinyenye fe dodo siwo katã le Kpedodzinya la me me. Woawo dodo siawo dzi vovototodeameme manometoe de efe dzotsofe, nutigbalê fe amadede, nutsu alo nyonuyenye, gbegbogblo, xosehamenono, dunyahehamenono, ame fe susu fe vovototo, devinyenye alo dofe toxe adeke ta o.

Gawu la, vovototodeameme madze le ame adeke fe dunyahenyawo alo efe dukoa fe kadodo kple duko bubuwo me o. Nenema ke ame la fe duko si me wòtso la danye duko no-edokui si o, edanye xodeasi duko alo duko manodokuisi o, vovototodeameme nuwona adeke mayi edzi ku de enu o.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 3-LIA

Ele be amesiame nano agbe leablode kple dedienono me.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 4-LIA

Womatso ame adeke awo kluvie alo adoe awobae o, woatsi kluvinyenye kple kluvisitsatsa nu gbidii le mo vovovoawo nu.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 5-LIA

Womawɔ funyafunya ame, asẽ tame le enu, awɔ hlɔ̃nu adeke de enu, ahe to nε ahadi gbɔ̃e o.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 6-LIA

Woade bubu amesiame nu le afisiafi abe amegbeto ene le se la nu.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 7-LIA

Amewo katã so le se la dziwowo me eye wo katã akpo gome le se la fe wo tauiuli me vovototomanomee.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 8-LIA

Gomekpokpo le amesiame si le dukoa fe uonudrofewo hena dododowowo siwo ku de efe ablodevinyenye fe kuxiwo nu abe alesi wole dukplose la me ene.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 9-LIA

Womalé ame adeke akpasesetze, azi edzi de gaxzme, alo anyae le dukza me de adzemadze dzi o.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 10-LIA

Gomekpokpo sosoe le amesiame si qui wotso nya do hekploe yi dukoa fe uonudrofe, afisi uonudrola adodoe siwo matso afia qkuno o la, nade to efe nyawo me ku de efe gomekpokpo, efe dodeasiwo kple hlonya desiade fomevi si woatso de equi la me na.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 11-LIA

- 1. Womabu ame adeke agodzelae le wona ade si to nudedi me nɛ la ta le efe duko me alo duko bubuwo fe se nu nenye be se ma meno anyi le amea fe vodadawoxi o.
- 2. Womabu ame adeke agodzelae de nuwona ade si mele dukoa alo gbetaduko adeke fe seawo me le xeyixi si me nya la dzo o. Nenema ke womana tohehe adeke si ko wu esi so kple amea fe vodada le xemaxi me o.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 12-LIA

Ame adeke mekpo mo atso sese ade nu ame bubu fe adzamegbenonya, efe fomenya, alo afemegbenonya me o. Ame adeke mekpo mo ato mo adeke dzi anya nu tso ame ade kple ame bubuwo dome kadodonyawo nuti o. Nenema ke ame adeke mekpo mo afo di ame bubu nko alo agble enu o. Se la de mo be ame ade si nu woade afo sia fomevi do la, nauli edokui ta faa se la nudowowo me.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 13-LIA

- 1. Amesiame kpp mp agi tsa ayi duko desiade me, ano afisiafi si dzroe la, gake amea nakpp gbp be yemetso duko si me yele la fe lifowo o.
- 2. Monukpokpo le amesiame si be woadzo le efe duko alo duko bubu me eye woate nu atro gbo va efe duko me.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 14-LIA

- 1. Monukpokpo le amesiame si, si aua yi duko bubu me la si be woakpo sitsofe.
- 2. Womagbe sitsofemonu kpokpo sia nana ame ne eva eme be wole eyome tim de vodada siwo meku de dunyahenyawo nu alo esiwo tsi tre de Xexeme Dukofofuawo fe dodowo nu o.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 15-LIA

- 1. Dumevinyenye fe gomekpɔkpɔ le amesiame si.
- 2. Womatso akpasese axo dukomevinyenye le ame adeke si o, eye womaxe mo na ame adeke si di be yeatro azu duko bubu me to la o.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 16-LIA

- 1. Monukpokpo li na nutsu kple nyonu siwo tsi nyuie ate nu ade sro la si be woade amesi nyo na wo la, ado fome. Dostsofe, dostrovinyenye alo subosubo manye moxenu o. Monukpokpo sosoe li na wo be woade wo noewo. Nenema ke woagate nu agbe wo noewo ha faa.
- 2. Womazi srɔ̃dede de ame adeke dzi o. Ele be srɔ̃dede la nanye srɔ̃dela eveawo fe didi.
- 3. Le dzodzome nu la, fomee nye gomedokpe na amegbetofomea, eyata enye duko desiade fe dodeasi be woakpo fome desiade fe dedienono fe nyawo gbo.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 17-LIA

- 1. Monukpokpo li be nunoamesi ate nu ano ame deka si eye woagae nu ano ame ma kple ame bubuwo si de du.
- 2. Womatsɔ akpasesẽ axɔ ame adeke fe nunɔamesi si le esi la o.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 18-LIA

Amesiame kpp mp abu tame le edokui si le ablode me, awo efe dzitsinya nudo abe alesi wòlő ene eye wòasubo le mp si dze enu la nu. Ablodemonu sia gomee nye be ame ade ate nu agbe nu da tso efe xose gbo eye wòagasubo nu bubu si wòlő faa. Nenema ke wòkpp mp and edokui si ko alo abo ha kple ame bubuwo le subosubohawo me. Afia nu tso nusi wòsubona la nuti le adzame alo gaglagbe to mp desiade nu mposexe manomee.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 19-LIA

Amesiame kpɔ mɔ abu tame le edokui si eye wòade efe susu agblɔ faa mɔxexe manɔmee. Mɔnukpɔkpɔ sia lɔ susuwɔwɔ le ame dokuisi le ablɔde me de eme. Esia gɔmee nye be ame adeke mekpɔ mɔ ado akplamatsee le wɔna sia me o. Egalɔ mɔnu si wòato ase nya tso ame bubuwo gbɔ kple alesi wòana nyanya ame bubuwo hekpe de susu siwo do go tso nyagbefãdede desiade fomevi me kaka me. Le wɔna siawo me la, lifowo kura gɔ̃ hã manye mɔxenu o.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 20-LIA

- 1. Takpekpe kple hadede le ŋutifafa me fe ablode monukpokpo, li na amesiame.
- 2. Womazi ame adeke dzi be woano habobo ade me o.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 21-LIA

- 1. Gomekpokpo le dukomevi desiade si le efe duko fe dzidudunyawo me. Ate nu anye eya nuto alo ametiatia ado wo tefe le akodada me.
- 2. Monukpokpo li na dukomevi desiade sosoe be woakpo gome le kpekpedenu siwo ken dzidudu nana dukomeviwo kată la xoxo me.
- 3. Dziququ qesiaqe fe nuse fe soti le efe dukomeviwo sime. Woaqe nuse sia afia le xeyixi toxewo dzi to ametiakodada siwo wowona le qoqo nyui me. Le akodada siawo me la, dukomevi siwo kata dze ada ako la, ade nu aqaka me le adzame alo to akodada monu bubu aqe si dzi woda asi qo nudowowo me.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 22-LIA

Hadomegbenono kple dedienono fe gomekpokpo li na dukomevi desiade. Ehiã be dukomevi desiade nakpo esia ade dzesii kotse to nunyanya tso efe duko la fe dekawowo kadodo kple gbetadukowo nuti. Nenema ke wogahiãe hã be wòanya nu tso kpekpedenu siwo efe duko la xona tso duko bubuwo gbo le ga, hadomegbenonya kple dekonunyawo gome hena eya abe dumevi ene kple ehati bubuawo fe bubu kple tutudo si le vevie nuto la nuti.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 23-LIA

- 1. Dowowo fe monukpokpo li na amesiame faa. Amesiame atia dowona si nyo nε la. Ati efe dowowo fe dzidzemekpokpo yome eye wòauli amemaxomaxo de do me ta vevie.
- 2. Fetu deka fomeviwo xxxx de dxwana deka fomevi ta le afisiafi, fe manukpakpa li na amesiame, vovototomanamee.
- 3. Fetu nyui xɔxɔ fe mɔnukpɔkpɔ li na amesiame. Esia awɔe be dɔwɔla la nate nu akpɔ eya nutɔ, srɔ̃a kple viawo dzi dzidzemetɔe abe alesi wodze amegbetɔ be wòano agbe nudzedzekpɔtɔe la ene. Eye ne ehiã kura hã la woado alɔe abe hadomegbenɔnɔ fe vide ene.
- 4. Amesiame kpp mp ado dowolawo fe habobo anyi alo age de desiade si wodo anyi xoxo la me de efe dzidzemekpokpo monuwo tapipli ta.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 24-LIA

Mɔnukpɔkpɔ li na amesiame si nye dziququdɔwɔla be woana gbɔqemee to mɔkeke nanae me le xeyixi tɔxε aqewo dzi gake woaxe fetu dedi nɛ. Womaqe ga aqeke le efe fetu la me qe xeyixi siwo me menɔ dɔ me la ta o.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 25-LIA

- 1. Agbenono dzidzemetoe fe monukpokpo li na amesiame bena efe lãme nano sesĩe, eya nuto, srõa kple viawo nano dedie to nududu, nutata, xotutu, atikenya, kple kpekpedenunana bubu fomevi siwo hiã le hadomegbenono me la xoxo me. Ne dowona mele ame ade si o la, moukpokpo li ne be ne edze do alo zu woameto, srõa ku alo wotsi heku amegã alo nyagã loo alo afoku ade doo de edzi si awoe be magate nu awo naneke le edokui si o hã la, woakpo kpekpedenu.
- 2. Ele be woatso beléle toxe na vinowo kple deviwo eye woana kpekpedenu wo. Ele be woakpo devi siwo dzilawo de wo noewo de dodonu hafi dzi wo kple esiwo dzilawo mede wo noewo de dodo nyuito nu hafi dzi wo o la dzi vovototomanomee.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 26-LIA

- 1. Mɔnukpɔkpɔ li na amesiame be wòaxɔ hehe. Woaxɔ hehe siawo femaxee le gɔmedzesukuwo me. Ele be woazi amewo dzi be woaxɔ gɔmedzesuku fe hehe. Ele be mɔnukpɔkpɔ nanɔ anyi na hehexɔxɔ le adanudɔwo kple dɔwɔna tɔxεwo me. Le sukukɔkɔwo dede gome la, woade mɔ na amesiwo nu nutete le la be woage de hehexɔfe siawo.
- 2. Ele be hehenana amewo fe tadodzinu nanye be woatu amegbeto desiade do hena efe amezuzu blibo. Ele hã be amegbetofomea, fe dzidzemekpokpo kple efe ablodemenono fe gomedokpe nakpo ngoyiyi to bubudede gomedokpe sia nu me. Esia ahe nugomesese, dzidodo kple xolowowa ade dukowo, gbegbogblowo kple xoseha vovovoawo katã dome. Esia ana be Xexeme Duko Fofuawo fe Habobo fe nuwonawo nahe nutifafa va xexeame godoo.
- 3. Dzilawo kpo mo atia hehe si fomevi wodi be wo viwo naxo la faa.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 27-LIA

- 1. Gbesiagbegbenono fe gomekpokpo li na amesiame. Esia gomee nye bena, monukpokpo li na amesiame be woakpo gome le vide siwo hã dona tso dzodzomenuwo nuti nunya kple adanudowonawo me.
- 2. Mɔnukpɔkpɔ li be woauli ame ade fe nutovɛ ta to se nudowowo me. Nutovɛ sia ate nu anye agbalẽnɔnlɔ, hakpakpa alo adanu nu bubu desiade fomevi si nye ame la fe asinudowowo si nuti tɔnyenye le nɛ.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 28-LIA

Gomekpokpo li na amesiame be wòano efe duko me habobowo alo dutahabobo siwo me amewo fe monukpokpowo kple ablodevinyenye fe nyati siwo dzi míeto asii le Kpedodzinya sia me la xo anyino do blibo.

KPEĐODZINYA ĐOĐO 29-LIA

- 1. Gomekpɔkpɔ le dukɔ me ŋgɔyidɔwo wɔwɔ mekpɔ dukɔmevi desiade fe ŋkume le afisi efe ablɔdevinyenye kple amegbetɔnyenye blibo le bɔbɔe le.
- 2. Ele na amesiame be le efe monukpokpo kple ablodevinyenye nuti dowowowo me la, wòanye amesi awo de dodo siwo dzaa dzi sea da asi do la dzi hena sidzedze kple bubudede ame bubuwo fe gomekpokpowo kple ablodemenono si hea agbe nyui nono, tomefafa kple dzidzeme so gbo fũu νε, le ameha siwo dome sosominasoe fe wonawo fo ke de to nyuie le.
- 3. Mele be woaws monukpokpo kple ablodevinyenye nuti do le monu siwo to vovo tso Xexeme Duko Fofuawo fe tadodzinuwo kple didiwo gbo

KPEĐODZINYA ĐOĐO 30-LIA

Mele be ame adeke nade naneke si le Kpedodzinya sia me la gome abe duko deka ade kon to wònye ene o. Medze be ameha alo ame deka adeke natsoe abe monukpokpo ene awo wona ade alo ade afo ade si agblẽ nu le gomekpokpo kple ablodemonu siwo woxlẽ fia le Kpedodzinya sia me la nuti o.